

tobiologie; Th. Bușniță și L. Rudescu în Limnologie și Piscicultură; M. Băcescu în organizarea studiului aprofundat al Mării Negre, dezvoltarea Muzeologiei, a Etnozoologiei și participarea la expediții oceanografice îndepărtate; N. Botnariuc în cercetarea zonei inundabile a Dunării. Menționăm și rezultatele lui C.S. Antonescu, S. Cărașu, G.D. Vasiliu, Z. Popovici, V. Grimalschi și ale altor numeroși colaboratori.

Opera monumentală a lui Emil Racoviță înscrie o impresionantă serie de priorități românești în știința universală: anume în biologia marină, oceanografie, explorarea Antarcticii, cetologie, speologie, sistematica evolutivă, zoogeografie, biologie generală și evoluție, protecția monumentelor și a echilibrelor naturale, organizarea muncii științifice, rolul uman al științei. Influența sa durabilă în biologia românească se vedește în dezvoltarea continuă a activității Institutului de speologie care-i poartă numele, sub conducerea stăruitoare a prof. C. Moțaș și apoi Tr. Orghidan; în intensificarea acțiunilor pentru ocrotirea naturii, unde a fost ajutat de la început de prof. A. Popovici-Băznoșanu și Al. Borza dar care se desfășoară acum cu înaltul sprijin al Academiei și zelul neobosit al lui V. Pușcariu, în Comisia instituită în acest scop; în sfârșit prin multiplicarea preocupărilor de sistematică evoluționistă, zoogeografie și biologie generală (R. Codreanu, N. Botnariuc, P. Bănărescu etc.). Folosirea conceptului său istoric în morfologia comparată și în sistematică rămâne un fir conducător care deschide perspective îndelungate de rodnică activitate biologilor români.

În concluzie, această concentrată privire asupra principalelor direcții de dezvoltare ale biologiei românești ne arată efortul permanent de a promova cunoașterea atât în domeniile înaintate cât și în cele clasice ale științei vieții, menținând proporția firească între rezultatele de originalitate fundamentală și cele de eficiență aplicativă, de altfel indisolubil legate între ele.

Începute cu mari greutăți pe lângă catedrele primelor noastre centre universitare de la Iași și București, datorită activității creatoare a unor eminente personalități, cercetările biologice originale s-au dezvoltat multă vreme în cadrul Universităților, contribuind la sporirea prestigiului și la rolul lor în societate. Prin reorganizarea din temelie, înlăpuită în zilele noastre, cercetarea științifică ia în biologie un viguros avânt în Institutele Academiei, care extind, alături de Universitate, tradițiile acestor glorioase școli.

Organizarea metodică a explorărilor pe teritoriul românesc și cât mai departe peste hotare, aprofundarea disciplinelor experimentale și de frontieră cu introducerea metodelor cantitative și matematice, integrarea în universalitate fără a omite specificul realităților românești, înzestrarea tehnică, bibliografică și capacitatea umană, sînt căile și condițiile unui succes progresiv în viitor, față de caracterul tot mai competitiv al mișcării științifice mondiale.

NOI DATE FENOLOGICE ASUPRA UNOR SPECII DE PĂSARI RAR ÎNTÎLNITE ÎN LUNILE RECI LA NOI ÎN ȚARĂ

M. MĂTIEȘ, I. KISS, ȘT. KOHL

Completările din ultima vreme care stabilesc prezența în țară, în timpul iernii, a unor specii care ierneză de obicei în regiuni mai calde, se referă uneori la păsări care, dintr-un motiv sau altul (uneori chiar leziuni), nu au migrat sau au fost oprite de condițiile unor microclimate termale, de unele sărături neinghețate (exemplu: *Ciconia ciconia*, *Streptopelia turtur*, *Tringa totanus*...) (12), (16). În alte ocazii, ele relevă unele schimbări, cauzate probabil de încălzirea climei, sau se datoresc unor cercetări recente, mai ample, inclusiv în Dobrogea, neefectuate așa de detaliat de către autorii anteriori (*Numenius arquata*, *Calidris alba*, *Columba palumbus*, *Egretta alba*, *Turdus philomelos*, *Cygnus olor*) (1), (2), (12), (16).

Prezența lucrare, cu privire la avifauna din anotimpul rece, constituie o completare și o continuare a cercetărilor întreprinse de colectivul Mătieș-Kohl, în perioada 1952—1964 (12), prin extinderea teritoriului de studiu și asupra Dobrogei, inclusiv spre Delta și regiunile de iarnă marine. Cercetarea Deltei în perioada 1965—68 a fost realizată în special de I. Kiss; puține observații, privind specii mai comune și neconfundabile, au fost preluate de la N. Namirca (Chilia veche) și X. Scipanov (Sf. Gheorghe). Completările sau trimiterile bibliografice referitoare la perioada anterioară anului 1965 se vor raporta la climatologia deja publicată (12).

Cele trei sezoane reci ale anilor 1965—68, cînd s-au efectuat principalele cercetări pentru Delta au fost mai calde decît mediile plurianuale respective, cu aproximativ 0°, 8° C — (Fig. 1).

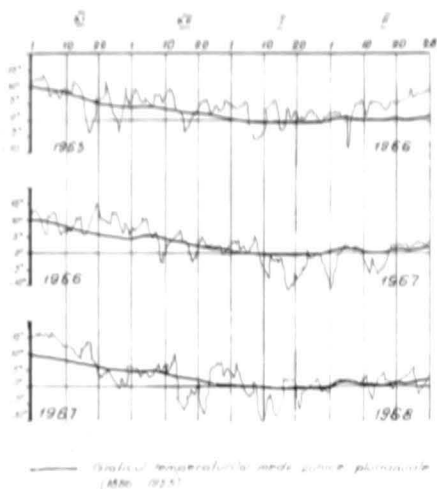

Fig. 1. Graficul temperaturilor medii zilnice pentru sezonul rece al anilor 1965-68, la Sulina (După datele Inst. meteorologică central) (original).

Iarna cea mai caldă a fost aceea din 1965—66, cea mai rece — 1966—67 față de mediile plurianuale, temperatura cea mai coborâtă s-a înregistrat între 8.I—3.II.1967, cea mai ridicată, între 10.I—28.II.1966.

Rezultatele obținute și discutarea lor:

Ord. Podicipediformes

1. *Podiceps cristatus* (L.). Aria de iernare acoperă și România de SE ((5), II), deci, iernarea în Delta Dunării nu constituie o excepție prea mare (1), (2). Din ianuarie se citează de lângă Bratislava ((15), 76—77): nu se menționează iarna pe lacurile transilvane (3), (7), (8), (10), (12), (18). La 3 și 31.I.1959, citeva exemplare au iernat totuși în Transilvania, la lacul Zau.

S-a identificat și de noi în Deltă de mai multe ori, de obicei în grupuri de până la 7 exemplare, mai des la Sf. Gheorghe (31.XII.1966, la 30.XII.1967, 2, 25 și 31 ianuarie 1968).

2. *Podiceps griseigena* (Bodd). Pentru România nu se citează între lunile decembrie și februarie (2), ((10), II), (13); în Slovacia, excepțional și în decembrie: 25—26.XII.1930 (11). Iarna, din Deltă, s-au colecționat 2 exemplare în 1966, la 14.XII. (Sahalin, Sf. Gheorghe) și 29.XII. (Chilia Veche).

Ord. Pelecaniformes

3. *Phalacrocorax pygmaeus* (Pall). Lângă Dunăre, excepțional până în lunile decembrie și

ianuarie: 1.I.1924 și 28.I.1964, în Ungaria, (3), 1964—65 (8); cel mai întîrziat exemplar din țară pînă la 7.XII.1947 ((18), 1962, VII).

Din iarna 1967—68, indicăm prezența în Deltă a unui număr de 45—50 de exemplare, pe o rază de 5—10 km în jurul localității Sf. Gheorghe (dintre acestea, 1 exemplar din 30.XII s-a preparat la Muzeul Tulcea); 3, 5, 7. XII, grupuri de 2—6 exemplare lângă Chilia Veche.

Ord. Ciconiiformes

4. *Ardea cinerea* (L.). Iernarea în Deltă, mai ales în ultimul deceniu, nu constituie un fapt prea rar (1), (2), ((10), III), ((18), 1951, III, IV; 1957, IX; 1960, X; 1961, IV); din Transilvania se cunoaște un singur caz de la sfîrșitul lunii februarie 1913, cînd Herman O. ((3), 1913) îl găsește la Zau; iernări izolate se mai cunosc în R.P. Ungară ((3), 1959—62) și R.S. Cehoslovacă (11).

Indicăm datele noastre cele mai tîrzii de iarnă: în 10.I. și 7.II.1968, cite un exemplar la Zătoane (Sf. Gheorghe), iar în 25.I.1962 un exemplar pe lacul Belciug (Chilia Veche); la 10.XII.1962, pe Crișul Repede (Oradea), de asemenea citeva exemplare.

5. *Ardea purpurea* L. Iarna, doar excepțional: 10.II.1957, în Deltă ((18), 1957, IX), I. 1962 ((9), 1962—64) și 2.II.1937 ((3), 1943), cite 1 exemplar în R.P. Ungară. Din țară nu s-a citat în noiembrie și decembrie (1), (2)... (18).

La insula Sahalin (Sf. Gheorghe), s-a observat cite un exemplar în 7 și 12. XII. 1967.

6. *Egretta alba* (L.). Din Deltă, în ultimii 15 ani se semnalează și din perioadele reci sau foarte reci: 1—30. XII. 1956 (14), 10.XII.1958—20.II.1959. (2) și 1—10.II.1960 ((18), 1960, X), (1).

La gurile Dunării, cercetările efectuate le evidențiază în toată perioada rece 1967—68; iată datele din zilele cele mai geroase: 13—23. XII.1967, trei exemplare lângă Sf. Gheorghe, la Mileaua, Buhaz și Sahalin; 22.XII.1967, un exemplar la Chilia Veche; 15—22. I. 1968, două exemplare deasupra canalului Pardina (Chilia Veche).

7. *Ardeola rallioides* (Scop.). În Europa de SE, excepțional pînă în noiembrie: 26.XI.1961 o pasăre în Ungaria ((3), 1964—65) din țară, cel mai tîrziu iarna (sau timpuriu întors?), la Călărași, în 10.III.1961 (17).

La Zătoanele (Sf. Gheorghe), noi am observat două exemplare, pînă la 26.XII.1967.

8. *Nycticorax nycticorax* (L.). Cele mai din iarnă exemplare la 10.II.1957, în Deltă ((18), 1957, X), la 28.XI.1886, în Transilvania (7) și la 5.I.1964, în R.S.F. Iugoslavia (9).

S-a observat de noi pînă în noiembrie: 4 exemplare în 8.XI.1967, pe Grindul Stipoc (Chilia Veche) și 1 juv. în 29.XI.1967, în același loc.

9. *Plegadis falcinellus* (L.). Cele mai din iarnă exemplare la 3. III. 1961 — Călărași (17) și la

14.X.1872 lângă Lvov, în partea apuseană a U.R.S.S. (15).

În Delta, s-a văzut de noi izolat pînă în decembrie: 8.XI.1967, 3 exemplare pe Grindul Stipoc (Chilia Veche); 13.XII.1967, un exemplar la ghiolul Ciortunet.

Ord. Anseriformes

10. *Cygnus olor* (Gmel.). Rar se citează și din ianuarie: 28.I.1957 în Slovacia (15), 15.I.1963 în R.P. Ungară ((3), 1964—65); din Delta, sporadic, chiar și în perioadele mai reci, 15—20. I. 1959 și 1—10.II.1960 (1), (2).

În iarna 1967—68, s-au identificat în Delta peste 300 de exemplare, inclusiv în perioadele cele mai reci, 15—24. XII. și 8—10. I. cînd s-au văzut numai la Sahalin (Sf. Gheorghe), peste 70 de păsări *).

11. *Tadorna ferruginea* (Pall.). Spre iarnă, doar excepțional: 7.III.1957 în sudul țării ((18), 1960, IX), XI. 1958 pe lacul Razelm (2); în R.P. Ungară se citează o captură și din decembrie ((3), 1964—65).

În iarna 1967—68, au fost văzute de noi două perechi lângă Sf. Gheorghe, una în 15. XII., la Sahalin. Cealaltă la 2.I. la Zătoanele (I. Kiss).

Ord. Falconiformes

12. *Circus aeruginosus* (L.). În lunile reci, foarte rar: 7.XII.1947, în Banat ((18), 1962, VI) și la 18. I. 1944 în Albania ((9), 1958—59).

I. Kiss observă două exemplare în 24.XII. 1967, lângă Tulcea.

Ord. Gruiformes

13. *Gallinula chloropus* (L.). Iernează pînă la Dunăre ((5), III): în literatura citată nu s-a găsit menționat iarna în Delta (1), (2).... (18).

La Muzeul din Tulcea există 2 exemplare colectate iarna, din 29.XII.1966 (Chilia Veche) și 12.I.1967 (Sahalin — Sf. Gheorghe); I. Kiss observă exemplare izolate pe Zăgân ** (Tulcea), la 22 și 24.XII. 1967, și la 14. I. 1968. Prin zăvoaiele Oltului (Slatina), 16—17 păsări în 6—7.XII. 1968.

Ord. Charadriiformes

14. *Vanellus vanellus* (L.). În sud-estul țării sporadic și în ianuarie, uneori chiar în perioadele reci: 5.I.1968 la Siret ((18) 1967, XI) și 1—31. I. 1960 în Delta (1).

Indicăm unele observații de iarnă: 24—25. XII.1967, doi nagîți prin Zăgân (Tulcea); 18 și 28.I.1968 patru exemplare la sărăturile Sf. Gheorghe; 6—7.XII. 1968, zăvoaiele Oltului (Slatina), 110—120 exemplare.

15. *Numenius arquata* (L.). În decembrie și ianuarie excepțional și în Europa sud—estică:

Fig. 2. — *Ardeola ralloides*.

decembrie — R.P. Ungară (8), iar între 16—19. I. 1966 la Sf. Gheorghe — Delta (16).

Între 22—25. XII.1967, I. Kiss observă în repetate rânduri un exemplar pe Zăgân (Tulcea).

Ord. Passeriformes

16. *Acrocephalus arundinaceus* (L.). Din țară cel mai întîrziat exemplar la 6.X. (1938), lângă Timișoara ((18), 1962, VII).

În colecția M. Măteș, 1 mascul, împușcat de I. Bechet la Otomani — Oradea, în 6.X.1964; la 14.X. 1965 s-a văzut alt exemplar la Calica (lacul Razelm).

17. *Sylvia atricapilla* (L.). Iernează pînă în R.S.F. Iugoslavia ((5), VI), la nord de Dunăre, doar excepțional, prin R.P. Ungară în ianuarie 1957 ((3), 1966); cel mai întîrziat exemplar din țară, la 30.X.1941, în Banat ((18), 1962, VII).

Din 22.XI.1964, indicăm prezența acestei specii la Reghin.

Concluzii

Pe baza cercetărilor întreprinse, cu privire la iernarea în țară a unor specii care migrează de obicei în regiuni mai calde, putem trage următoarele concluzii:

1. În Delta Dunării, în lunile reci ale anilor 1965—68, au iernat accidental *Ardea purpurea*, *Ardeola ralloides*, *Circus aeruginosus*, *Plegadis falcinellus*, *Podiceps grisegena*, *Tadorna ferruginea* și în număr mai mare *Cygnus olor*, *Egretta alba*, *Podiceps cristatus*.

*) Desigur, eroarea probabilă a numărării aceluiași indivizi de 2—3 ori la date diferite nu s-a putut evita.

**) Iernare cu temperatură mai ridicată.

ARTA EPIPALEOLITICĂ DE LA CUINA TURCULUI-DUBOVA

AL. PĂUNESCU

2. La speciile observate de noi am constatat o densitate mai mare în interiorul Deltei Dunării în perioadele hibernală cu temperaturi de peste 1°C și retragerea indivizilor pe timpul gerurilor nari, mai ales în locurile de iernare marine de la gurile Dunării. La unele specii (*Cygnus olor*, *Egretta alba* și *Gallinula chloropus*) se precizează iernarea în interiorul Deltei chiar în perioadele foarte reci, la altele (*Ardea purpurea*, *Ardeola ralloides*, *Cygnus olor*, *Phalacrocorax pygmaeus* și *Podiceps cristatus*) iernarea la mare și în perioadele mai calde.

3. Se indică pasaje de toamnă, mult întârziate față de datele avifaunologice cunoscute din țară — *Acrocephalus arundinaceus*, *Ardea purpurea*, *Nycticorax nycticorax*, *Podiceps griseigena*, *Sylvia atricapilla* și *Ardeola ralloides*.

4. Date avifaunologice de iarnă, noi pentru țară sau anumite teritorii, se stabilesc la *Gallinula chloropus* (Deltă), *Phalacrocorax pygmaeus* (țară), *Podiceps griseigena* (țară), și *Podiceps cristatus* (cîmpia Transilvaniei); date de iarnă noi pentru SE Europei, la *Ardeola ralloides*, *Plegadis falcinellus* și *Tadorna ferruginea*.

BIBLIOGRAFIE

- Andone G., S. Pașcovschi, H. Almăjan, L. Andone. — *Migrații păsărilor în România*, Moscova, 1965.
- Andone G., S. Pașcovschi. — *Migrații păsărilor*, Moscova, 1962.
- Aquila, Budapest, 1943—1968.
- Cătușanu I., Al. Johnson, M. Tălcășanu. — *Trav. Mus. Hist. Nat. Gr. Antipa*, 1967, VII, 425.
- Dementiev G.P., et. colab. — *Птиц Советского Союза*, I—VI, Moscova, 1951—54.
- Domrowski R. — *Ornis Romaniae*, București, 1912.
- Privaldsky J. — *Aves Hungariae*, Budapest, 1891.
- Keve A. — *Nomenclator Avium Hungariae*, Budapest, 1960.
- Larus, Belgrad, 1947—1968.
- Lintia D. — *Păsările din R.P.R.*, București, 1954, 1955, II—III.
- Matoušek B. — *Ac. Rer. Natur. Mus. Slov.*, Bratislava, 1961—63.
- Mittelsch. St. Kohl. — *St. et cerc. de biol.*, seria zool., 1965, 6, 533—539.
- Radu D. — *Probleme de biologie*, 1962, 513—574.
- Rudescu L. — *Migrația păsărilor*, București, 1958, 66.
- Strautman F.I. — *Птиц западных областей С.С.С.Р.*, Lvov, 1963, I.
- Tălcășanu M., L. Manolache. — *Rev. Muz.*, 1967, 3, 254—257.
- Vespreanu E. — *Com. de zool.*, S.S.N.G., 1965, 106.
- Vin. și pesc. sp., 1949—68.

RÉSUMÉ

Les auteurs présentent une synthèse de leurs recherches avifaunologiques d'hiver pour les années 1965—68 (avec quelques données isolées pour des années antérieures aussi) dans le Delta du Danube ou, en partie, pour d'autres points de la Roumanie. On compare ces données à celles de la littérature roumaine ou à celle de pays limitrophes. Les 17 espèces discutées offrent la possibilité de préciser certaines dates, nouvelles pour le pays ou pour le SE de l'Europe, concernant la migration d'automne beaucoup retardée, hivernage, isolés ou même « en masse ».

La connaissance de ces aspects, surtout en ce qui concerne la soulagine, permettra une meilleure orientation des mesures de protection à appliquer en Roumanie, intégrée du point de vue zoogéographique dans les « régions d'hivernage froides » étendues vers le sud jusqu'au Danube et la moitié nord de la Mer Noire.

Cercetările întreprinse încă din 1964 în zona viitorului lac de acumulare al hidrocentralei « Porțile de Fier » au dus la descoperirea a numeroase așezări printre care și cea de la Cuina Turcului (satul Dubova, comuna Plavișevia, jud. Mehedinți)¹.

Este vorba de un adăpost sub stîncă aflat aproape de intrarea în Cazanele Mari ale Dunării, în masivul calcaros Ciucarul Mare (fig. 1). Grosimea depunerilor care ating circa 6 m grosime dovedesc că adăpostul de la Cuina Turcului a fost intens locuit începînd din epipaleolitic. Depunerile epipaleolitice sînt suprapuse de altele, aparținînd neoliticului vechi, perioadei de tranziție, începutului epocii fierului și perioadelor prefeudale și feudale (fig. 2)².

¹ C.S. Nicolăescu-Plopșor, M. Davidescu, Șt. Roman și V. Boronean, *Cercetările arheologice de la Cazane*, în « Studii și Cercetări de Istorie Veche », 16, 1965, 2, p. 407—411; C.S. Nicolăescu-Plopșor și colaboratori, *Rezultatele arheologice din zona « Porților de Fier »*, în « Comunicări » (seria arheologică IV — Centrul de istorie, filologie și etnografie al Academiei R.S. României), Craiova, 1968, p. 13 și urm.; C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Milenii de istorie la Porțile de Fier*, în « Magazin istoric », II, nr. 1 (10), 1968, p. 2 și urm.

² Stratigrafia așezării: De la început subliniem înclinarea depunerilor arheologice pe direcția nord-sud și est-vest, determinată de configurația terenului. Urmărind depunerile de jos în sus avem următoarea situație:

1. Strat steril gros de 0,10—0,70 m format din argilă compactă, brun-gălbui, uneori cu lentile subțiri de nisip fin și cu pietricele foarte mărunte rulate. Acesta suprapune direct stîncă (vezi fig. 2, straturile 1 de la bază).

2. Locuirea romană-aziatică dezvoltată pe o suprafață de circa 140—150 m² prezintă două straturi de cultură: